

Verslag verkenner Enschede 2026

3 april 2026

Advies

Op basis van onze gesprekken zien wij een coalitie van GroenLinks-PvdA, BBE, VVD en D66 als een logische en kansrijke combinatie. Deze coalitie kan inhoudelijk en verbindend worden versterkt met deelname van de ChristenUnie. Daarmee wordt recht gedaan aan de verkiezingsuitslag en ontstaat een brede coalitie van de vier grootste partijen die vanuit het midden de breedte van de stad weerspiegelt.

1. Inleiding

Wij, Suzan Veldhuis en Onno van Veldhuizen, vonden het een eer om te mogen verkennen voor onze stad.

We hebben met vertegenwoordigers van alle 12 raadsfracties gesproken. Het waren naar toon en inhoud verschillende gesprekken, maar tegelijkertijd verrassend eensluidend op de grote lijnen. Dat gold niet alleen voor de inhoud, maar zeker ook over hoe men politiek wil bedrijven en besturen. Juist door iedereen afzonderlijk te spreken, werd zichtbaar wat in het publieke debat minder zichtbaar of zelfs onzichtbaar is: een gedeelde basis waarop kan worden voortgebouwd. De openheid waarmee partijen hun overwegingen, zorgen en ambities met ons hebben gedeeld, is echt reden tot vertrouwen en laat een andere werkelijkheid zien dan het beeld over het verharde maatschappelijke debat op grond van polarisatie, links en recht, de harde toon, het op de man of vrouw spelen. Daaronder zit iets anders.

2. De verkiezingsuitslag als uitgangspunt

De kiezer heeft gesproken en we hebben naar u geluisterd. Dat is het uitgangspunt van ons advies.

De uitslag heeft als resultaat dat meerdere partijen een stevige positie hebben in de raad, met GroenLinks-PvdA en BBE als de twee grootste. Om van daaruit te vertrekken is dan ook een duidelijke opdracht van de kiezer. De aanvulling vanuit D66 en VVD betreft evenwichtig de twee volgende grootste partijen. De ChristenUnie kan daar als toevoeging inhoudelijk en verbindend een rol in spelen en draagt er aan bij dat veel van wat positief is gewaardeerd verder doorgang kan vinden. Tellen wij de uitslagen van de gesprekken bij elkaar op dan is dit ook de meest genoemde optie.

3. De onderstroom

Ondanks verschillen is er, zoals al aangestipt, een duidelijke onderstroom. Een onderstroom van betrokkenheid bij de stad, van mensen die iets willen betekenen en aan de slag willen in het besef dat je het uiteindelijk als stadsbestuur, coalitie en oppositie, pragmatisch samen moet doen. Waar komt dat vandaan? In de gesprekken hoorden wij veel verhalen van

mensen met een groot hart voor de stad, vaak begonnen met: “Ik ben een geboren en getogen Enschedeër.” En er zijn raadsbreed persoonlijk verbindende elementen, die niet altijd zichtbaar zijn in de raadzaal of tijdens verkiezingen. Mensen kennen elkaar al, zoeken elkaar op, zitten in dezelfde appgroepen, carpoolen en delen vaak eenzelfde achtergrond in de stad. Dat gaat dwars door alle partijen. Enschede is geen Den Haag en wil dat ook niet zijn. Dat is niet alleen een wens, maar ook een feit.

Juist op momenten dat het ingewikkeld wordt, helpt het om dat in herinnering te houden. Blijf elkaar opzoeken. Zie de mens achter het raadslid. Wees zuinig op elkaar. Dat is geen zachte boodschap, maar een voorwaarde om als stad verder te komen en ook wat onze inwoners graag zien. Een bestuur dat niet met zichzelf bezig is, maar de stad op 1 zet en problemen benoemt en oplost.

Misschien ligt juist in dat gevoel van de onderstroom – “Wij zijn Eanske” – een sleutel om betrokkenheid ook buiten het stadhuis verder te versterken. Dat zou een aanzet kunnen zijn om onze lokale democratie te onderhouden en te vernieuwen. We komen daar onder 5 op terug.

4. Wat moet voor Enschede

De prioriteiten

De prioriteiten zijn werkelijk breed gedeeld. In volgorde van frequentie ging het bij de partijen om de volgende punten:

- Wonen (11x) (woningaanbod, betaalbare woningen, sociale huurwoningen)
- Kansengelijkheid en bestaanszekerheid (8x) (jongeren, jeugdzorg, armoede, gelijke rechten)
- Veiligheid en leefbaarheid (5x) (gevoel van veiligheid, bereikbaarheid, vergroening, afval)
- Duurzaamheid (5x) (klimaatadaptatie, energiebesparing, energietransitie)
- Economie en draagkracht (3x)
- Lokale democratie (3x) (betrekken inwoners, opkomstbevordering, transparantie)

Wonen

Binnen deze genoemde thema's verschillen de aanzetpunten, maar bij iedereen bestaat het inzicht dat in een stad alles met elkaar samenhangt. Iedereen ziet ook dat het cruciaal is om een goede feitelijke analyse te maken op wat het snelst het meeste rendement oplevert. Politiek gaat vaak primair over individuele waardeoordelen, stadsbestuur gaat primair over het samen organiseren van oplossingen. Die spanning zie je in de gesprekken vooral terug bij het thema wonen.

Als voorbeeld valt te geven dat je bij woningnood daar moet bouwen waar dat het snelst bijdraagt aan het oplossen van de nood en de doorstroming. Daarbij spelen randvoorwaarden een belangrijke rol: energie, water, bereikbaarheid en de vraag wat de markt kan en wil. Ook vraagt het om helderheid over wat je als gemeente kunt en wilt sturen, bijvoorbeeld via omgevingsplan, actieve grondpolitiek, subsidies of belastingen. Dat is niet eenvoudig, maar heeft meer organiserend vermogen dan grote principiële vragen die pas later aan de orde zijn.

Wat ons opviel, is dat de schaa sprong (grootschalige woningbouw tussen Enschede en Hengelo) nog niet overal even nadrukkelijk leeft, terwijl dit zonder meer de grootste opgave binnen het meest genoemde thema is.

Kansengelijkheid en bestaanszekerheid

Raadsbreed wil iedereen dat lagere inkomens, kwetsbare kinderen en ouderen mee kunnen blijven doen en aangehaakt blijven. Dat is gebleken in de afgelopen periode. Zowel de raad als college heeft op dit onderwerp breed gewaardeerde winst geboekt. Men wil door op deze weg en een bestuur vormen dat dat verder aanmoedigt en ondersteunt.

In het kader van de groei van de stad kwam naar voren dat we goed moeten nadenken wie we, en in welke mate, aantrekken en nodig hebben om de draagkracht van een solidaire stad niet te zeer te belasten. Dat is een belangrijke en moeilijke vraag. Zeker omdat de maakbaarheid van de uitkomst voor de gemeente beperkt kan zijn. Tegelijkertijd roept dat de vraag op of je dan niet juist moet doen wat wél kan.

Veiligheid en leefbaarheid

Op het gebied van veiligheid en leefbaarheid gaat het voor iedereen om een veilige publieke ruimte. Daarbij ligt soms een sterke nadruk op repressie, straffen, toezicht en handhaving. Tegelijkertijd is de noodzaak van preventie nergens verdwenen en direct verbonden met het sociale domein.

Economie en draagkracht

Minder nadruk kreeg de noodzaak van een economisch sterke stad als trekker van de regio, terwijl die wel essentieel is voor de draagkracht en aantrekkingskracht van Enschede. Het is immers eenvoudiger om het eens te worden over de verdeling van een grotere taart dan om de schaarste van een kleinere te moeten verdelen. Een economisch sterke stad zal ook financieel sterker staan en ook aantrekkelijker zijn.

Duurzaamheid

De genoemde duurzaamheidsthema's energiebesparing, energietransitie en klimaatadaptatie zijn niet los te koppelen van het onderwerp Wonen en evenmin van het thema Kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Naast energiearmoede zal ook klimaatarmoede (bijv. wateroverlast Pathmos) steeds scherper blijken. Daar komt het fysieke en sociale bij elkaar en zeker ook op het punt van de al genoemde schaa sprong. Ook daarvoor geldt bij uitstek dat het besturen van de stad primair gaat over het samen organiseren van oplossingen die ook nog eens voor een sterkere en aantrekkelijke stad zorgen. Volgens ons zitten hier ruime en noodzakelijke mogelijkheden om tal van zaken met synergie (1 plus 1 is drie) aan elkaar te koppelen. Andere (markt)partijen en partners wachten erop

Lokale democratie

Tot slot is er de gevoelde noodzaak om te zorgen voor een sterke lokale democratie. De opkomst wordt door iedereen als te laag ervaren. Tegelijkertijd is er ook een zekere moeheid zichtbaar in de vraag hoe dit te doorbreken. Het is geen uniek Enschedees probleem en we doen al zoveel.

Dat is begrijpelijk, zeker voor inwoners die als raadslid ten koste van veel tijd en ondanks scherp op de persoon gericht debat (inclusief bedreigingen) verantwoordelijkheid nemen en

hun nek voor de democratie uitsteken. Toch weet iedereen dat er naar nieuwe wegen zal moeten worden gezocht. Nog maar 7% van de wereldbevolking woont en leeft in een volwaardige democratie. We mogen ons rijk weten maar zeker niet rijk rekenen met wat we hebben. Frisse inspiratie is hier noodzakelijk. “Wij zijn Eanske” zou een werkwoord kunnen zijn.

5. Leiderschap

Wanneer we kijken naar de mogelijkheden voor samenwerking zien wij dat partijen, elkaar inhoudelijk vaak snel naderen wanneer het gesprek concreet wordt. Dat zit hem niet alleen in de inhoud maar vooral ook in de wens om tot oplossingen te komen. De beeldvorming over elkaar moet daar geen sta-in-de-weg bij zijn of worden. Verwachtingen, ervaringen en beelden beïnvloeden hoe partijen naar elkaar kijken en voor dat je het weet bepaalt dat het gesprek en niet de feiten. Daar ben je niet voor gekozen. Dat werd nadrukkelijk bevestigd door degenen die onderdeel waren van de coalitie in de vorige periode. Daarbij viel steeds dezelfde formulering: “er werd elkaar wat gegund.” Die ruimte om elkaar iets te geven en, ondanks verschillen, tot besluiten te komen, werd als bepalend ervaren. De wens om dat gunnen te behouden is duidelijk. Tegelijkertijd is er de zorg om het kwijt te raken. Daar zal dus aan gewerkt moeten worden.

Het is daarom beslissend om in de volgende fase het gesprek te verdiepen en te toetsen wat daarin werkelijk bepalend is. Persoonlijke sympathieën, antipathieën en angsten moeten op tafel. De angst van het verleden mag – wat daar ook van zij – nooit de hoop voor de toekomst in de wielen rijden. Oude koeien verdienen geen reanimatie. Dat is voor iedereen een persoonlijke opgave in dienst van de stad. We zitten in een andere tijd met andere opgaven en andere mensen.

Hoe deze periode uitpakt, wordt niet bepaald door hoe het was, maar door wat er nu wordt gedaan. Dat verdient een eerlijke kans. De kiezer heeft gesproken.

6. Vooruitkijken en de formatiefase

Iedereen ziet dat er binnen de prioriteiten de komende periode belangrijke beslissingen aankomen, maar over welke dat zijn bestaat een te onvolledig beeld.

Voorbeelden die werden genoemd zijn: de bestuursovereenkomst met het COA over de asielopvang die in de zomer van 2028 afloopt en de nieuwe aanbesteding van de jeugdzorg en Wmo in de regio.

In de formatiefase moeten deze onderwerpen scherp in beeld komen om te beslissen welke een plaats verdienen in het bestuursakkoord. Regeren is vooruitzien, maar niet alles hoeft vooraf vast te liggen. De ervaring leert bovendien dat veel van wat er te besturen is gewoon gebeurt. Corona stond bv nergens in een bestuursakkoord. Dan komt het gewoon op de kwaliteit van de mensen aan.

Betrek de ambtelijke organisatie tijdig bij de formatie. Niet vanuit wat de onderhandelende partijen willen doen, maar vanuit de vraag wat ervoor nodig is om het daadwerkelijk te realiseren. Goed opdrachtgever- en opdrachtnemerschap en waardering voor de organisatie, en als partner van organisaties in de stad en de (Eu)regio. Ook als grootste stad in Twente kan Enschede zelden iets alleen, maar legt een groot gewicht in de schaal voor de richting.

7. Samenvattend: de meest kansrijke coalitie

De combinatie die in de gesprekken het meest naar voren kwam en daarmee logisch en kansrijk is, is een coalitie van GroenLinks-PvdA, BBE, VVD en D66. Zoals gezegd, kan deze coalitie inhoudelijk en verbindend worden versterkt met deelname van de ChristenUnie. Deze samenstelling doet recht aan de verkiezingsuitslag en vormt een brede coalitie van de vier grootste partijen die de breedte van de opvattingen in de stad weerspiegelt en vertegenwoordigt. Het is ook onze overtuiging dat niemand daarbinnen zijn profiel hoeft te verliezen.

De snelheid waarmee deze coalitie tot stand komt, hangt samen met de oprechte wil om er samen uit te komen. De democratie is de kunst van het overbruggen van verschillen en van het samenleven en daarmee het goede voorbeeld geven. Als de raad er samen niet uitkomt hoe moet het dan in de stad?

De gesprekken laten zien dat er meer is wat jullie verbindt dan wat jullie scheidt. Vanuit die basis ligt er een kans om samen te bouwen aan een sterk bestuur voor de stad — met ruimte voor ieders eigen geluid én voor plezier in het samenwerken. Pak die kans.

Tenslotte: we hebben gekeken naar de hele raad. Het accent lag daarbij – gezien onze opdracht – noodzakelijk op het vinden van een coalitie. De democratie kan op één been echter slechts hinkelen en heeft het been van de oppositie nodig om te kunnen wandelen. Geen tunnelvisie. Houd de stad scherp. Een oppositie die zo gevoerd wordt dat de ene meerderheid de andere kan afwisselen binnen de regels van de democratische rechtsstaat. Daar bekent ieder raadslid zich toe door het afleggen van de eed of belofte. Veel wijsheid en succes!